

ZÁVERY STÁLEJ KONFERENCIE SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ 2014 V BRATISLAVE

Stála konferencia vysoko hodnotí doterajšie aktivity a obetavosť organizátorov a podporovateľov krajanového života vo svete, ich úsilie rozvíjať slovenskú spolupatričnosť, hodnoty kultúrneho dedičstva a ďakuje predchádzajúcim aj súčasným aktivistom, členom spolkov a organizácií za ich obetavosť a nenahraditeľný vklad pri presadzovaní našich spoločných záujmov.

Konferencia oceňuje priebežné aktivity Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí /ďalej len „ÚSŽZ“/ pri zvyšovaní úrovne prezentácie krajanovej problematiky a kultúry na Slovensku, ktorá upevňuje spolupatričnosť k slovenskej kultúre a začleňuje kultúrne hodnoty krajanov do kontextu slovenského kultúrneho života. Účastníci vyzývajú ÚSŽZ pokračovať v týchto aktivitách s väčším dôrazom na účasť detí a mládeže.

Konferencia konštatuje, že prechod ÚSŽZ pod gesciu MZVaEZ SR naplnil opodstatnené požiadavky krajanov z minulosti zvýšiť prestíž a autoritu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí tým, že bude zastrešená a garantovaná podpredsedom vlády SR v súlade so stavom do r. 2010.

Informáciu o výkone štátnej politiky SR zabezpečovanej ÚSŽZ a ostatnými zodpovednými orgánmi vníma konferencia pozitívne a oceňuje zvýšenú úroveň kontaktov a spolupráce so spolkami, organizáciami a osobnosťami slovenských komunít a národnostných menšín vrátane spolupráce so Svetovým združením Slovákov v zahraničí.

Konferencia oceňuje informácie delegátov z jednotlivých krajín, ktoré dokumentujú spoločenské, politické a ekonomické zabezpečenie ich práv, ktoré poukazujú na rozdiely postavenia slovenských národnostných menšín a krajanových komunít v domovských krajinách. Zdôrazňujeme potrebu citlivej akceptácie aktuálnych a historických podmienok existencie krajanových komunít a rešpektovanie princípu rôznorodosti, špecifických potrieb a hodnôt pre rozvoj kultúrnej, jazykovej a národnej identity.

Konferencia si je vedomá zložitosti rozdielov medzi autochtónnymi slovenskými menšinami v strednej a východnej Európe a krajanovými komunitami v západnej Európe a zámorí, ktoré sú ukotvené aj v príslušných medzinárodnoprávných dokumentoch a sú záväzné aj pre činnosť a prístup ÚSŽZ. Vypracovať konkrétne návrhy, ako zlepšiť pozíciu slovenských komunít v západnej Európe a zámorí s cieľom zabrániť ich asimilácii vrátane dôrazu na kultúrne pôsobenie zastupiteľských úradov.

Delegáti konferencie považujú za veľký prínos v zlepšovaní postavenia slovenských národnostných menšín v ich domovských krajinách realizáciou medzinárodnej konferencie 210 rokov spolužitia Slovákov a Rumunov – kultúrny model /15. október 2013/ v Nadlaku v Rumunsku, ako aj medzinárodnú konferenciu Slováci a Srbi – história a súčasnosť v Novom Sade v Srbsku. /9. máj 2014/ s finančnou podporou ÚSŽZ.

Konferencia oceňuje kontinuitu starostlivosti ÚSŽZ o priebežné riešenie a podporu zriaďovania a rekonštrukcie priestorov a budov za účelom zabezpečovania dôstojných podmienok pre činnosť organizácií slovenských národnostných menšín v krajinách ich pôsobenia.

Delegáti oceňujú aktivity ÚSZZ pri uchovávaní spoločného nehmotného a hmotného kultúrneho dedičstva, ako bola rekonštrukcia Pamätného domu M. Jonáša v Kovačici, ale aj zviditeľňovanie a posilňovanie kultových a duchovných centier spätých s históriou slovenského národa, ako bola tvorba a odhalenie súsošia Cyrila a Metoda v sídle Pribinovho Blatnohradu v Zalavári v dnešnom Maďarsku.

Delegáti vzali na vedomie informáciu o príprave novej Koncepcie štátnej politiky pre Slovákov žijúcich v zahraničí do r. 2020, ktorá bude odrážať historický rámec a aktuálny medzinárodný kontext s víziou kľúčových priorít v súlade so zákonom určenými oblasťami pôsobnosti štátnej politiky. Ponúkli svoju aktívnu účasť pri príprave tohto strategického dokumentu.

Účastníci konferencie zdôrazňujú potrebu novelizácie zákona č. 474/2005 Z. z. z 23. septembra 2005 o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý bude zohľadňovať novú koncepciu štátnej politiky a zmeny v sociálnych, kultúrnych a politických podmienkach života slovenských komunit a slovenských národnostných menšín.

Kultúra

Konferencia oceňuje informácie účastníkov a konštatuje, že štruktúra a charakter starostlivosti domovských štátov o slovenské národnostné menšiny potvrdzuje dominantné postavenie ich kultúrneho dedičstva pri uchovávaní národnej a jazykovej identity. Osobitné postavenie kultúrnej sféry vyžaduje, aby ÚSZZ pokračoval v podpore všetkých segmentov slovenskej národnostnej kultúry s osobitným zreteľom na mladú generáciu.

Konferencia odporúča krajanickým komunitám a národnostným menšinám zvýšiť adresnosť a účinnosť podpory rozvoja kultúry sprístupnením informácií a vyššou koordináciou pri využívaní financovania projektov zo zdrojov ÚSZZ a domovských štátov.

Zvýšenú pozornosť krajanických organizácií a ÚSZZ si vyžaduje koordinácia podpory v oblasti ľudovumeleckých aktivít ako súčasť kultúrneho dedičstva a tradičnej kultúry, knižníc, vydávania periodickej a neperiodickej tlače, muzeálnych a výstavných činností, podpory autorského zázemia a tvorcov, ich stavovských organizácií, umeleckých súborov, spolkov, špecializovaných výskumných činností s dôrazom na prezentáciu všetkých foriem v úzkej spolupráci s príslušnými inštitúciami na Slovensku.

Je potrebné, aby ÚSZZ a krajanické organizácie venovali osobitnú pozornosť a dôraz zapájania detí a mládeže vo všetkých oblastiach kultúrneho života, ktoré zabezpečujú generačný prenos hodnôt kultúrnej a jazykovej identity.

Konferencia odporúča krajanom, aby v oblasti manažmentu podpory z finančných zdrojov domovských štátov a Slovenskej republiky zvýšili úroveň tých programov a projektov v oblasti kultúry, pre ktoré bude cieľovou skupinou populácia detí a mládeže s úlohou spomaliť asimiláciu a rozvíjať národnú a jazykovú identitu Slovákov žijúcich v zahraničí.

Delegáti konferencie vyzdvihujú celoživotný motivačný význam kultúrno-spoločenských a jazykovo-konverzačných pobytov detí a mládeže na Slovensku pre rozvoj a uchovanie národnej identity a ich podporu zo strany ÚSZZ, čo umožní kompenzovať nedostatok finančnej podpory v domovských krajinách.

Konferencia odporúča spracovanie kultúrno-osvetovej stratégie voči slovenskému svetu ako súčasť Koncepcie štátnej politiky pre Slovákov žijúcich v zahraničí do r. 2020 alebo samostatne, a to i v spolupráci s výborom pre kultúrno-osvetovú činnosť Rady vlády pre kultúru.

Za mimoriadne významný faktor pôsobiaci v domácich podmienkach krajaných spoločenstiev považuje konferencia slovenské kresťanské misie a zbory a odporúča ÚSŽZ pokračovať v osvedčených formách spolupráce pri uchovávaní jazykovej, kultúrno-hodnotovej, národnej a duchovnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí a hľadanie nových spôsobov. Konferencia oceňuje vznik Ekumenickej duchovnej rady SZSZ.

Konferencia konštatuje dynamický rozvoj informačnej sféry, krajaných webových stránok a portálov, pričom potvrdzuje ich nezastupiteľný význam. Zároveň však upozorňuje na určitú elektronickú presýtenosť, čo navodzuje potrebu koncentrovať finančnú podporu a tak zabezpečiť informačnú efektívnosť a prehľadnú vzájomnú komunikáciu. Stále aktuálna je však otázka podpory vydávania tlačových krajaných médií.

Konferencia zdôraznila význam mediálnej oblasti ako rozvojového faktora kultúry, jazykovej a národnej identity Slovákov v zahraničí. Oceňuje skutočnosť, že národnostné menšiny disponujú v niektorých domovských krajinách možnosťami rozhlasového a televízneho vysielania, ale aj tvorby, ktorá s tým súvisí. Zaznela kritika stavu v mnohých iných krajinách.

V oblasti kultúrneho života národnostných menšín a krajaných komunít odporúčame krajaným organizáciám v súčinnosti s ÚSŽZ vypracovať účinné programy a projekty, ktoré budú kompenzovať nedostatky, resp. slabé stránky zabezpečenia rozvoja kultúry v domovských krajinách s dôrazom na mladú generáciu, s cieľom minimalizovať asimilačné vplyvy.

Vyzývame ÚSŽZ a krajané organizácie naďalej venovať pozornosť ochrane hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva slovenských národnostných menšín a slovenských komunít a pokračovať v podpore ich uchovávaní pre budúce generácie prostredníctvom moderných technológií a špecializovaných inštitúcií vrátane digitalizácie krajankej periodickej tlače.

Delegáti považujú za stále aktuálnu otázku televízneho vysielania zabezpečovaného Slovenskou republikou pre krajanov a o krajanoch.

Školstvo

Účastníci konferencie vítajú obnovenie činnosti Komisie pre školstvo a vzdelávanie pri ÚSŽZ vrátane záujmovej sekcie pre západnú Európu a zámorie.

Priebeh rokovania potvrdil, že podpora školstva, výchovy a vzdelávania slovenských národnostných menšín v domovských krajinách má byť politicky, spoločensky a ekonomicky zabezpečovaná na porovnateľnej úrovni s majoritným obyvateľstvom. Delegáti vyjadrujú požiadavku, aby Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v spolupráci s ÚSŽZ, s krajanými inštitúciami, pedagógmi a školskou komisiou naďalej venovalo pozornosť potrebám v danej oblasti spolupráce a podpory.

V oblasti školstva, výchovy a vzdelávania národnostných menšín a krajaných komunít odporúčame krajaným organizáciám a ÚSŽZ realizovať programy a projekty, ktoré budú

kompenzovať nedostatočné zabezpečenie v domovských krajinách s dôrazom na zastavenie poklesu záujmu o slovenské školy a vzdelávanie zo strany slovenských rodín a mládeže.

Konferencia oceňuje rozvoj záujmového vyučovania slovenského jazyka a vzdelávania detí v krajských komunitách v západnej Európe a zámorí, ako aj činnosť samostatnej skupiny v rámci školskej komisie pri ÚŠZZ. Zdôrazňuje potrebu pokračovať v podpore týchto aktivít v spolupráci s rezortom školstva.

Konferencia odporúča krajským organizáciám pôsobiacim v členských krajinách EÚ v spolupráci s orgánmi príslušných krajín a slovenskými diplomatickými misiami zabezpečovať vyššiu úroveň vzdelávania v súlade so smernicou Rady Európy z 25. júla 1977 o vzdelávaní detí migrujúcich pracovníkov – 77/486/EHS, ktorá určuje povinnosť finančne podporovať vzdelávacie aktivity.

Konferencia oceňuje skutočnosť, že MŠVVaŠ SR v r. 2013 aktualizovalo bilaterálne zmluvy so Srbskom a Maďarskom, čo prispelo k zlepšeniu podmienok slovenských národnostných menšín v daných krajinách a vyzýva na zváženie možnosti uzavretia nových bilaterálnych zmlúv. Zároveň vysoko hodnotí nezastupiteľné funkcie dvojstranných medzištátnych komisií, ktoré aktuálne reagujú na potreby našich krajanov.

Delegáti vysoko hodnotia usporiadanie medzinárodnej konferencie Slovenčina vo svete – súčasný stav a perspektívy, ktorú usporiadalo v r. 2013 MŠVVaŠ SR v spolupráci s ÚŠZZ. Zároveň odporúčajú ďalej organizovať odborné konferencie venované školstvu, vzdelávaniu krajanov, rozvíjať elektronické jazykové vzdelávanie, vysielanie pedagógov, podporovať jazykové a kultúrne poznávacie pobyty.

Konferencia pozitívne hodnotí spoluprácu ÚŠZZ a MŠVVaŠ SR pri rozšírení obsahu učiva na základných a stredných školách v Slovenskej republike o problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí.

Financie

Napriek tomu, že konferencia oceňuje štátnu starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí, považujú delegáti zníženie objemu prostriedkov štátneho rozpočtu na podporu projektov a programov slovenských komunít a národnostných menšín v zahraničí za zásadnú prekážku plnenia úloh štátnej politiky.

Konferencia odporúča ÚŠZZ podniknúť kroky ku konsolidácii finančných prostriedkov na predchádzajúcu úroveň, ktorá bude korešpondovať s príslušným uznesením vlády SR. Očakáva i postupnú valorizáciu objemu prostriedkov.

Stála konferencia vyjadruje presvedčenie, že vláda SR vyčlení na r. 2015 dostatočný objem finančných prostriedkov na zabezpečenie podpory potrieb a aktivít slovenských národnostných menšín a slovenských komunít v zahraničí.

Konferencia pozitívne hodnotí aktivity ÚŠZZ podporujúce zmenu tzv. pobytového zákona, ktorou sa pre držiteľa osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí zjednodušili administratívne postupy a poplatky, záležitosti späté so zdravotným poistením, ubytovaním a prechodným pobytom. Konferencia odporúča zrušiť pre držiteľa osvedčenia poplatky spojené s procesom udeľovania občianstva Slovenskej republiky.

Konferencia odporúča využívať aj európske a iné medzinárodné zdroje financovania.

Migrácia

Konferencia zdôrazňuje potrebu priebežného monitorovania migrácie a dynamických zmien, ktoré prináša vo vzťahu k štátnej politike k Slovákom žijúcim v zahraničí. Je potrebné podporovať optimálne podmienky na uchovávanie a rozvoj jazykovej a kultúrnej identity na základe zisťovania potrieb slovenských komunít.

Delegáti zdôrazňujú potrebu účinnejšej spolupráce diplomatických zastupiteľstiev SR s organizáciami Slovákov v jednotlivých krajinách pri utváraní pozitívneho vnímania slovenských spoločenstiev na úrovni štátnych orgánov, v mediálnom prostredí a celkovom spoločensko-politickom prostredí.

Delegáti konferencie diskutovali o myšlienke pamätníka a múzea slovenského zahraničia a odporúčajú ÚSZZ pokračovať v ďalšom postupe v spolupráci s krajauskými organizáciami.

Napriek tomu, že samosprávne kraje SR nie sú viazané povinnosťou účasti na výkone štátnej politiky k Slovákom žijúcim v zahraničí, konferencia vysoko oceňuje ich aktivity vo vzťahu ku krajanom, spoluprácu a pomoc, čo upevňuje vzťah krajanov k regiónom svojho pôvodu, posilňuje spolupatričnosť, kultúrnu a jazykovú identitu. Odporúčame ÚSZZ a krajauským organizáciám rozvíjať spoluprácu s krajauskými v oblastiach spoločného záujmu a potreby.